208.11
R765

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/tresbrevestracta0000mjro

M.J. ROUTH

TRES BREVES TRACTATUS.

DE PRIMIS EPISCOPIS.

S. PETRI ALEXANDRINI EPISCOPI FRAGMENTA QUÆDAM.

S. IRENÆI ILLUSTRATA ΠΡΗΣΙΣ, IN QUA ECCLESIA ROMANA COMMEMORATUR.

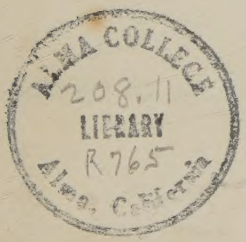

OXONII,

APUD JOHANNEM HENRICUM PARKER,

ANNO M.DCCC.LIV.

26369

M. J. Routh an. 1854.

DE EPISCOPIS.

OPERIS S. PETRI,

EPISCOPI ALEXANDRINI ET MARTYRIS,

DE PASCHATE FRAGMENTA,

QUÆ IN RELIQUIIS EJUS OMISSA SUNT.

LECTORI S.

Quum crebro disputetur apud nos hodie de Apostolica Successione, et Episcopali Ordinatione, Romanæque Ecclesiæ auctoritate, omne quod fuerit ante ad Reliquias Sacras de origine Episcoporum et Presbyterorum annotatum, utiliter fore separatim editum putavi. Hoc propterea feci, pluribus interpositis additisque, ut indicatis rerum sacrarum initiis eo firmius veritas ipsarum stabiliatur. Vale. A. D. 1853. Oxonio ex Collegio Magdal.

De Episcopis et Presbyteris Adnotata quædam ad Concilium contra Noetum tertio sæculo celebratum, in Reliquiar. Sacr. vol. iv. p. 247. p. 526. et vol. v. p. 369.

VETERES episcopos in ecclesiæ sæculo secundo interdum nominatos esse presbyteros indicant Concilium Lugdunense apud Eusebium *Hist. Eccles.* II. 40. et Clemens Alex. *Strom.* VII. cap. 1. Irenæusque *adv. Hæres.* lib. IV. cap. 43. al. 46. qui tamen Clemens *Strom.* VI. cap. 13. alibique, et Irenæus lib. III. cap. 14. sicut Epistola Vienn. et Lugd. cap. 9. inter episcopos atque presbyteros aperte distinguunt. Cum vero in tertio hoc sæ-

culo vix et ne vix quidem singuli episcopi presbyteri vocitarentur, in hoc autem concilio Contra Noetum soli presbyteri memorentur; venit in dubium, utrum episcopalis synodus hæc fuerit; et plures episcopi, instar provincialis concilii, in unum collecti presbyteri nuncuparentur, etiamsi de antecessoribus suis ita locutus sit medio hoc sæculo Dionysius Alexandrinus episcopus,—Παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν, inquit, πρεσβυτέρων τύπον καὶ κανόνα παρειληφότες, apud S. Basilium M. *lib. de Spiritu Sancto*, cap. penult. Confer et Firmiliani *ad S. Cyprianum Epistolam*, cap. 6. Opinatur cl. Moshemius in *Commentario de rebus Christianorum ante Constantin. M.* sæc. III. p. 689. caruisse tunc urbem, in qua Noetus vivebat, episcopo. Nil vero vetat, quominus tam episcopis quam presbyteris constiterit hoc presbyterium; quale Romæ se contraxisse ait urbis episcopus Cornelius in *Epistola ad Cyprianum*, quodque eo nomine appellat. Vid. *Ep.* xlvi. al. xlix. Quomodocunque se habet istud, ut constat singulos episcopos hoc sæculo tertio non nominari presbyteros; ita nusquam, quod sciam, his primis ecclesiæ sæculis apud scriptores ecclesiasticos presbyter quivis secundi ordinis episcopus nuncupatur. Sin forte videretur utrique ordini id nomen imposuisse Clemens Romanus in *Epistola*, c. 42. ubi accommodantur verba ad allatum ibidem Veteris Testamenti locum; at certe supra in cap. 40. hunc S. Pauli

comitem agnoscimus tres ordines Christianæ ecclesiæ cum Judaicis illis conferentem; quod illustre antiquissimæ disciplinæ documentum est. Porro eadem hæc inter se conferunt Judaicum Christianumque sacerdotium Hieronymus in *Epistola ad Nepotianum et Evangelum* Constitutionesque Apostolicæ, quæ dicuntur, passim. Nisi rectius, ut videtur, presbyteratum Judaicum rem civilem contulissent.

Veruntamen neque Antiochenæ, nec Romanæ ecclesiæ, novæ adhuc ac recenti, unum aliquem præposuisse apostoli videntur. Etenim post initia Antiochena, et multo serius quam posuit in Chronico Eusebius, S. Petrus sedis hujus episcopalis fundator Antiochiam adiisse fertur. Ut ex ipsa Sacra Scriptura id constat, ita hinc et aliunde colligitur, nimium cito in eodem Chronico signari ad Romam Petri accessum; cui et Paulo episcopatus fundatio ab Irenæo tribuitur. Quippe serius instituto episcopatu etsi magnus Christianorum numerus, ut ex Actis Apostolorum patet, Romæ imperatore Claudio extitit, Linus, quem apostolica auctoritate Romæ episcopum constitutum esse novimus, regnante Nerone, qui Claudio successit, episcopatum assumpsit. Deperditum quidem opusculum est tertio sæculo scriptum, in quo præfixum fuisse constat hoc lemma, *Nomina episcoporum Romæ, et quis quot annis præfuit;* at certe in antiquissimo indice sive Catalogo

episcoporum Romanorum, per Cuspinianum primum edito, qui in sæculo quarto compositus est, post traditum, Petrum *anno proximo post Christi mortem* episcopatum suscepisse, et annis viginti quinque præfuisse, sequuntur hæc verba; *Linus annis duodecim* (corrigit *undecim* ex auctiori Catalogo Antonius Pagius in *Critico-Hist. Chron. in Annales Baronii* vol. I. an. LXXVIII. p. 70.) *mensibus quatuor, diebus duodecim. Fuit temporibus Neronis a consulatu Saturnini et Scipionis usque Capitone et Rufo.* p. 269. Bucherii *Comment. in Victorini Aquitani Canonem Paschalem.* Spatium hoc est undecim annorum; qui quum sint additi illis Petri viginti quinque annis, completur tempus inter mortem Christi et martyria apostolorum Petri et Pauli computari solitum. Inde patet, decantatos illos Petri annos viginti quinque ad universæ ecclesiæ regimen, a multis tunc Petro adscriptum, pertinere, non ad unius Romanæ sedis gubernationem; et inde colligit post alios scriptores Pagius tot annos Lino, quem quidem Petri vicarium fuisse statuit; sed episcopatum non vicariatum dant Lino catalogi isti, quorum numeris innititur ipse Pagius, ut ante eum de prioribus Romæ scribens episcopis Pearsonius. Rebus sic se habentibus, Linus circiter tempus, quo S. Paulus scripsit epistolam ad Romanos, et ante accessum ejus ad urbem, res ecclesiæ administrare cœpisset. In qua commemoratur epistola capite

ejus duodecimo, antistitis, sive episcopi, munus. Quibus de causis videtur præfuisse hoc tempore episcopus apostolica auctoritate constitutus. Quomodocunque vero utenda sint pontificum annalia ista, nam vel adhuc non convenit de Lini præsulumque subsequentium annis inter Romanæ sedis historiographos; haud dubium est, quin vel citius vel serius in Romana atque Antiochena ecclesia, episcopatus, prout de multis aliis fertur magnis urbibus, apostolica auctoritate stabilitus fuerit. Ipsa quoque Irenæi verba afferam, qui harum rerum Romanarum antiquissimus testis est, intra centum post annos florens, quinimmo cum episcopis urbis multum versatus. *Θεμελιώσαντες οὖν*, inquit, *καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι ἀπόστολοι* (Petrus et Paulus) *τὴν ἐκκλησίαν* (Romanam) *Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν. τούτου τοῦ Λίνου Παῦλος ἐν ταῖς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολαῖς μέμνηται.* (2 *Tim.* iv. 21.) Lib. III. *contra Hæres.* cap. 3. Confer S. Dionysii Corinthii et Caii Romani testimonia ab Eusebio allata in lib. II. *Hist. Eccles.* c. 13. Porro utriusque apostoli aut prædicationem aut martyrium, quæ in urbe Roma evenerant, jure ac merito dicas respicere S. Ignatium in *Epistola ad Romanos*, cap. 4. et S. Clementem Romanum in *Epistola ad Romanos*, cap. 5. Ad Antiochenam ecclesiam quod attinet, Origenes in *Homilia ad Lucam* VI. p. 738. vol. III. ed. Delaruan. Ignatium episcopum Antiochiæ fuisse post

Petrum secundum memorat; cui conforme testimonium hoc Eusebianum est; Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Εὐοδίου πρώτου καταστάντος δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωριζετο. *Hist. Eccles.* III. 22. et cap. 36.—ὅ, τε παρὰ πλείστοις εἰσέτι νῦν διαβόητος Ἰγνάτιος, τῆς κατ' Ἀντιόχειαν Πέτρου διαδοχῆς δεύτερος τὴν ἐπισκοπὴν κεκληρωμένος. Ignatius ad S. Joannis discipulum Polycarpum scripsit epistolam.

Idem hoc de episcopatu sed ab initio fundato in ecclesia Alexandrina constat. Marcus discipulus S. Petri Alexandriam adiit, ubi Ananum episcopum constituit cum presbyteris, ex quibus unus consuevit, narrante Hieronymo, eligi episcopus; proculdubio pro more ecclesiæ a provinciæ episcopis ordinandus, cum alias præter Alexandriam urbes Marcus adiisset. Et in Ægypto primo hoc sæculo extitisse episcopos ostendit opus, quod de præsulum Alexandrinorum vitis composuit Severus, postquam contrarium quid tradiderat ejusdem decimi sæculi scriptor Eutychius.

Quin in urbibus plerisque omnibus, episcopale regimen apostolica auctoritate sancitum fuisse videtur, ubicunque plures homines religionem Christianam colere cœpissent. Temporibus illis Petrus apostolus Lino episcopatum commisit; S. que Joannes septem præpositos ecclesiarum jussu Divino allocutus est, qui et ipse Polycarpum

episcopum constituit. In nulla autem urbe, tradente Theodoreto, dum jussa ille interpretatur S. Pauli ad Titum, plures uno episcopi unquam extiterunt. Dummodo excipiantur nonnulli, quorum nota nomina, ægri episcopi coadjutores. Hic quidem antistes, seu magnæ Romæ episcopus, sive unus de episcopis vel Cretæ dictæ Hecatompolis, vel Africæ episcopatuum plus septingentorum feracis, cum potestate ordinandi missus et ordinatus, episcopus erat omnium fidelium in urbe degentium, tam populi quam cleri, seu presbyterorum secundi gradus, quos memorant patres apostolici; quosque prope ab initio in ecclesia Hierosolymitana nominatos agnoscimus, regente ipsam, uti testatur apostolicorum temporum vicinus Hegesippus, Jacobo cum apostolis; ac præterea ministrantium episcopo et populo diaconorum. Et quod totius urbis re et nomine erat episcopus, poterat episcopus solus nullo adsidente presbytero ecclesiam statuere ac regere. Contra postquam ecclesia stabilita quævis fuerat legitima auctoritate, non poterat presbyter, qui sine potestate ordinandi missus erat et ordinatus, mittere et ordinare alios, (saltem ubique extitisse hanc consuetudinem vel Hieronymus fatetur,) sed solebat episcopo subditus esse, sive in urbe, seu ruri constitutus.

Hunc, uti scimus, compellabant compresbyterum episcopi, quippe ipsi, ut etiam apostoli, in

litteris sacris presbyteri generaliter dicti. Immo iisdem in litteris veteres interpretes, etsi plures in una urbe episcopos extitisse negant, presbyteros tamen, quos junctos cum episcopo pascere et custodire ecclesias statuunt, perinde et appellari duobus locis volunt episcopos, Latine, *qui super intendunt*, scil. *Act.* xx. 28. et *Epist. ad Philip.* i. 1. Ut rem finiam, in codice Dionysiano seu Romano Canonum Ancyrani concilii statutum est licere presbyteris civitatis cum præcepto vel litteris episcopi ordinare; quæ quidem una verba in primorum sæculorum scriptis extantia presbyterali ordinationi patrocinantur; sed canonis Græci et veram scripturam et rectam interpretationem chorepiscopis non presbyteris licentiam hanc permittere exposui in notis ad canonem decimum tertium Ancyranum in vol. quarto Reliquiarum. Neque hic omittendum est, quod ibi addidi, deprehendisse me post editam illam de Ancyrano canone disputationem sententiam meam fide ac judicio ecclesiæ Græcæ in nupero Synodico ejus liquido confirmatam.

Ex Opere S. Petri Alexandrini de Paschate Quatuor Ῥήσεις *desumptæ. In limine Chronici Paschalis, seu Alexandrini, extant.*

Πέτρος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος ἐν τῷ περὶ τοῦ πάσχα λόγῳ, ὃν Τρικεντίῳ τινὶ γράφει, οὕτινος λόγου καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος . . . . . (Sic significatur lacuna in editione Dindorfiana. Fortasse supplendum est, *μνημονεύει ἐν*) τῇ πρὸς Ἐπιφάνιον ἐπίσκοπον [ἐπιστολῇ] . . . . . ὧδέ πως.

Ὡς . . . . (for. supplend. ἐστὶ) μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ· ἐν . . . παν . . . . . (for. legendum, ἐν ἔργῳ παντὶ αὐτοῦ·) εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας κατέπεμψεν ἡμῖν, ὁδηγήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ νενομοθετημένος μὴν τῶν νέων, (delendum est punctum,) ἀρχὴ

Dindorfii Lectiones.

8. Ante ὡς P (*Parisina ed. hæc est Ducangii*) ponit inscriptionem Πέτρου Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Μάρτυρος, ὅτι ἀπλανῶς ἔταξαν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ιδ' τοῦ α' μηνὸς τῆς σελήνης ἕως τῆς ἁλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων.

Car. Du Cangii Interpretatio.

Quandoquidem magna est ubique Dei misericordia, hunc benedicamus, et quod spiritum veritatis nobis miserit, deducens nos in omnem veritatem. Ideo quippe mensis novorum a lege inductus, mensium exordium,

μηνῶν καὶ πρῶτος ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐγνωρίσθη ἡμῖν, καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν συγγραφέων τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑπὸ τῶν νέων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐδείχθη (for. ἅλωσιν. ἐδείχθη δὲ) ὁροθεσίαν ἔχειν εἰλικρινεστάτην καὶ καταφανεστάτην, διὰ τὸ μάλιστα ἔσθ' ὅτε μὲν τὰ νέα ἔν τισι τόποις προλαμβάνειν, ἔσθ' ὅτε δὲ ὑστερεῖν τῷ ποτὲ πρώιμα ποτὲ ὄψιμα γενέσθαι, ὥσπερ οὖν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸ τοῦ πάσχα νομοθεσίας ἐγίνετο, καθὼς γέγραπται, "ὁ δὲ πυρὸς καὶ ἡ ὄλυρα οὐκ ἐπλήγη· ὄψιμα γὰρ ἦν." ὅθεν καλῶς νενομοθέτηται ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, εἰς ὁποίαν δ' ἂν ἑβδομάδα ἐμπέσῃ ἡ τεσσαρισκαιδεκαταία τοῦ πρώτου μηνὸς, ἐν αὐτῇ ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, μετὰ τοῦ καὶ ἐγκώμια πρεπωδέστατα καὶ ἁρμοστικώτατα εἰς τοῦτο παρειληφέναι.

Dindorfii Lectiones.

7. τῷ] τὸ P. 10. ὁ—ἦν] Exod. IX. 32. 13. τεσσαρισκαιδεκατ. V (*Vaticani MSti Lectiones*) constanter, τεσσαρεσκαιδεκατ. P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

ac primus inter anni menses nobis notus factus est: et ab antiquis Scriptoribus, qui ante, et a posterioribus, qui post Hierosolymorum excidium vixere, sincerissimum ac evidentissimum habere terminum demonstratum est: præsertim, quod nova interdum quibusdam in locis præverti: interdum etiam defici, vel serius fieri præcocia contingat, quomodo erat in ipso ante Pascha Legislationis initio: juxta quod scriptum est, *Triticum autem et far non sunt læsa, quia serotina erant.* Unde recte a lege præscriptum est, ut a verno æquinoctio, in quamcumque hebdomadem incidat decimaquarta primi mensis, in illa Pascha agatur, sumptis prius ad illud celebrandum

" πρῶτος γάρ, φησιν, οὗτος μὴν ὑμῖν. . . . . καὶ ἀρχὴ μηνῶν ἐν τοῖς μησὶν τοῦ ἐνιαυτοῦ γέγραπται," (γέγραπται &c. Nonnulla hic deesse sequentia ostendunt,) ὅτε ὁ μὲν ἥλιος ἐν θέρει γενόμενος τὰ φῶτα πλείονα καὶ λαμπρότερα ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ ἡμέρα ἐπεκτεινομένη μεγεθύνεται, τῆς νυκτὸς ὑποστελλομένης καὶ μειουμένης, τὰ δὲ νέα σπέρματα ἐπανθήσαντα διακαθαίρεται εἰς τοὺς ἁλῶνας συγκομιζόμενα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἀκρόδρυα βλαστάνει καὶ ἐπανθεῖ ἐπιχωρῆσ. . . (for. ἐπὶ χώρησιν) ἐπαγόμενα. εὐθέως γοῦν ἐπικαταλαμβάνονται ἐν παραλλαγῇ διαφόρων καὶ ποικίλων καρπῶν, ὡς καὶ σταφυλήν ποτε εὑρίσκεσθαι κατ' αὐτὸν τὸν καιρόν, καθὼς καὶ ὁ νομοθέτης φησὶ, " καὶ αἱ ἡμέραι ἡμέραι ἔαρος, πρόδρο-

Dindorfii Lectiones.

1. πρῶτος—γέγραπται] Exod. XII. 2. Lacuna expleri potest addito ἐστιν. 14. καὶ—σταφυλῆς] Num. XIII. 21. Addidi alterum ἡμέραι (*ex Scriptura S.*)

Car. Du Cangii Interpretatio.

decentibus ac consentaneis encomiis. *Primus enim,* inquit, *hic mensis principium mensium in mensibus anni scriptus est:* cum sol scilicet æstivo tempore plura longe lumina et clariora emittit: dies vero producitur, fitque major, dum nox contrahitur ac minuitur: nova porro semina cum floruerint, perpurgantur et ad areas deferuntur. Neque tamen ista duntaxat, sed et universa pullulant arbusta, et in flores evadunt. Statim igitur varios diversosque fructus alternatim emittere deprehenduntur, ita ut interdum botrus, interdum fructus alius uno eodemque tempore reperiatur, quemadmodum ait Legislator: *Et dies veris præcursores botri,* quando mi-

μοι σταφυλῆς," ἡνίκα ἀπέστειλεν τοὺς κατασκοπεύσοντας τὴν γῆν, ἤνεγκαν τὸν μέγαν βότρυν ἐν ἀναφορεῦσι καὶ ἀπὸ τῶν ῥοῶν καὶ ἀπὸ τῶν συκῶν. τότε γὰρ, (for. *verno tempore* subintelligendum est) ὥς φασι, καὶ (for. scribend. ὡς φησι καὶ) ὁ κτιστὴς καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων θεὸς ἡμῶν αἰώνιος (for. distinguendum post αἰώνιος) τὰ πάντα συνεστήσατο, εἰς ἅπερ κατέλεξεν, "βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου· σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς." καὶ ἐπήνεγκεν ὅτι "καὶ ἐγένετο οὕτως καὶ μάλα καλῶς καὶ δικαίως." ἐξέφανε (for. scribendum καὶ δὴ καλῶς ἐξέφανε) τὸν παρ' Ἑβραίοις νομοθετηθέντα πρῶτον μῆνα, ὃν ἔγνωμεν πεφυλαγμένον παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς ἁλώσεως Ἱερουσαλήμ, διὰ τὸ μάλιστα

Dindorfii Lectiones.

6. ὁ δημιουργὸς P. 8. βλαστησάτω—δικαίως] Genes. I. 11. 11. ἐπίνεγκεν V, ἐπένεγκεν P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

sit qui specularentur terram, attulerunt ingentem botrum in vectibus, de malis quoque granatis et de ficubus. Tum enim, ut ait conditor, universorumque opifex Deus noster æternus, omnia confert ad ea quæ elegit: *Germinet terra herbam virentem et faciens semen juxta genus suum et similitudinem suam, et lignum fructiferum faciens fructum, cujus semen in seipso sit super terram.* Tum subdit: *Et factum est ita: et vidit Deus quod esset bonum.* Quinetiam ostendit primum qui apud Hebræos lege inductus est mensem, quem observatum fuisse a Judæis novimus usque ad Hierosolymorum excidium, quia id

Ἑβραίοις (for. Ἑβραίους) οὕτω παραδεδωκέναι, μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν λεληρημένον κατά τινα καὶ ἐν τούτῳ πώρωσιν· ὅνπερ ἡμεῖς ἐνθέσμως καὶ εἰλικρινῶς ἐπιτηροῦντες παρελάβομεν. καὶ ἐν τούτῳ κατὰ . . . . . ῥητὸν, λέγων . . . . . διζομένην (imperfectam orationem restituere non possum) εἰς εὔσημον ἡμέραν τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἡμῶν, ἥνπερ ἡ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή.

Καὶ μεθ' ἕτερα, Καὶ ταῦτα γάρ φησι, "πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πέμψαντά με" εἰ δὲ καὶ τὸν πέμψαντα καὶ τὸν πεμφθέντα ἠγνόησαν, οὐκ ἔστιν ἀμφιβάλλειν ὅτι καὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ πάσχα τὴν ἀγνωσίαν ἔσχοσαν, ὡς μὴ μόνον τῆς

Dindorfii Lectiones.

3. πόρωσιν PV: semel autem moneo me codicem Vaticanum ad ed. Parisinam exactum, ubi dissensum ab ea nullum notatum vidi, pro consentiente afferre. 6. εὔσημον] . . . . ον P: conf. Psalm. LXXX. 4. 8. ἡ γραφή] Rom. XI. 7. 9. φησι] "Joan. XV. 21. ubi hæc aliter habentur." margo P. 11. δὲ καὶ τὸν] δὲ τὸν P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

maxime sic Hebræis traditum est. Post excidium vero idem ludibrio est habitus ex quadam cordis obduratione, quem nos legitime ac sincere observantes recepimus, et in hoc juxta.....verbum, cum ait ..... diem sanctæ festivitatis nostræ, quem electio consecuta est: cæteri vero occalluerunt, quemadmodum dixit scriptura. *Et post alia.*

Hæc quippe ait: *Omnia facient vobis* (*propter nomen meum*) *quoniam non cognoverunt qui misit me.* Si autem et eum qui misit, et qui missus est nescierunt, dubitare haud licet, quin Pascha a lege præceptum ignoraverint, ut non in loci electione

κατ' ἐκλογὴν τοποθεσίας ἐκπεσεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν μηνῶν τοῦ πρώτου ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, οὗ τὴν τεσσαρισκαιδεκαταίαν οἱ πάλαι εἰλικρινῶς ἐπιτηροῦντες μετὰ τὴν ἰσημερίαν ἔθυον τὸ πάσχα κατὰ τὴν θείαν παραγγελίαν. οἱ γὰρ νῦν πρὸ ἰσημερίας αὐτὸ ποιοῦσι πάνυ ἀμελῶς καὶ κατεσφαλμένως ἀγνοοῦντες, ὥσπερ οὖν καὶ ἐπ' ἔτος ἐποίησαν, ὡς καὶ αὐτὸς συνομολογῶν ἐν τούτοις γράφεις.

Εἴτε οὖν σφαλλόμενοι Ἰουδαῖοι κατὰ τὸν σεληνιακὸν δρόμον ποτὲ μὲν φαμενὼθ (addendum τῷ φ.) ἄγουσι τὸ ἑαυτῶν πάσχα εἴτε κατὰ τὸν ἐμβόλιμον μῆνα κατὰ τριετίαν τῷ φαρμουθὶ, οὐδὲν ἡμῖν διαφέρει· πρόκειται γὰρ ἡμῖν οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πάθους αὐτοῦ ποιεῖσθαι, καὶ κατὰ τοῦτον

Dindorfii Lectiones.

8. γραφείς PV. 11. ἐμβολισμὸν PV. 13. οὐδὲν ἕτερον] οὐδὲν om. P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

duntaxat, sed etiam in mensis, qui primus est inter anni menses, exordio erraverint, cujus decimaquarta sincere observata, post æquinoctium Pascha veteres celebrarunt juxta divinum præceptum, cum illud hodie ante æquinoctium nunc peragant, ac negligenter quidem et erronee omnino; ignorantes quemadmodum sua ii tempestate fecerunt, ut ipsemet fatetur qui in istis descriptus est.

Sive igitur errantes Judæi juxta lunarem cursum mense Phamenoth suum interdum agant Pascha, sive juxta mensem intercalarem unoquoque triennio mense Pharmuthi, nostra non interest. Nihil quippe aliud nobis propositum est, quam ut ejus passionis memoriam agamus, atque adeo hoc ipso

τὸν καιρὸν, ὡς οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται παραδεδώκασι, πρὶν Αἰγυπτίους πιστεῦσαι. οὐ γὰρ νῦν πρῶτον ἐπιτηροῦντες τὸν σεληνιακὸν δρόμον ἄγουσιν αὐτὸ ἐξ ἀνάγκης δὶς μὲν τῷ φαμενὼθ, ἅπαξ δὲ κατὰ τριετίαν τῷ φαρμουθί· ἀπ᾽ ἀρχῆς γὰρ καὶ πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας πάντοτε οὕτω ποιήσαντες φαίνονται. ὅθεν καὶ αἰτιώμενος αὐτοὺς ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγεν, "καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου."

Ὅπερ, ὡς ὁρᾷς, καὶ ἐν τούτῳ φαίνει (for. φαίνῃ reponendum, vide quod sequitur) τὰ μεγάλα ψευδηγορῶν οὐ μόνον κατὰ ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ, πρῶτον μὲν ἐπεὶ οὐδέπω εἰς τοῦτο ἐπλανῶντο Ἰουδαῖοι, ἡνίκα συνῆσαν αὐτοῖς οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς

Dindorfii Lectiones.

2. Αἰγύπτιοι P. 4. δὶς] δεῖσ V, ις′ P. 8. καὶ—μου Psal. XCIV. 10.

Car. Du Cangii Interpretatio.

tempore, quomodo qui suis ipsi oculis spectavere tradiderunt, priusquam Ægyptii crederent. Neque enim observato lunari cursu illud necessario peragunt XVI die Phamenoth, semel vero quolibet triennio mense Pharmuthi: ab initio quippe et ante Christi Incarnationem ita videntur egisse. Unde cum illos arguit Dominus per Prophetam, ait: *Et dixi semper hi errant corde, et juravi in ira mea si introibunt in requiem meam.*

Quod quidem ut vides, vel in eo etiam maxime mentiri apparet, non in homines modo, sed etiam in Deum: ac primo, cum in hoc nunquam erraverint Judæi, ut qui cum iis qui suis ipsi oculis viderunt, et ministri fuerunt,

αὐτόπται καὶ ὑπηρέται, πολλῷ δὲ μᾶλλον οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. οὐδὲ γὰρ διὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ πάσχα λέγει αὐτοὺς ὁ θεὸς ἀεὶ πλανωμένους τῇ καρδίᾳ, ὥσπερ σὺ ἔγραψας, ἀλλὰ διά τε τὴν ἄλλην πᾶσαν παρακοὴν καὶ διὰ τὰ πονηρὰ καὶ ἀηδῆ αὐτῶν ἔργα, ἅτε δὴ ὁρῶν αὐτοὺς ἐν εἰδωλολατρείαις καὶ πορνείαις ἀναστρεφομένους.

Καὶ μετ' ὀλίγα, Ὥστε καὶ ἐν τούτῳ πολὺ, καὶ πάνυ γε πολὺ, ἐπεὶ καθύπνωσας, διέγειρον σεαυτὸν τοῖς τοῦ ἐκκλησιαστοῦ βουκέντροις, μεμνημένος μάλιστα τοῦ λέγοντος, "ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ γλώσσης." καὶ γὰρ, ὡς πάλιν ὁρᾷς, ἐπὶ τοὺς καθηγησαμένους αὐτῶν φθάνει τὸ ἐπενεχθὲν ὑπὸ σοῦ ἔγκλημα· καὶ ἔστιν ὑφορᾶσθαι τὸν παρακολου-

Dindorfii Lectiones.

2. διὰ om. P. 4. ὥσπερ συνέγραψας PV. 6. ἀειδῆ P. 9. σὲ αὐτὸν V, ἑαυτὸν P. 10. ἐκκλησιαστοῦ] Sirach XX. 18. ib. βουκέτροις V. 11. μᾶλλον om. P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

conversabantur, multo magis neque ab initio antequam Christus nasceretur. Neque enim propter legis de Paschate præceptum illos ait Deus semper corde errasse, quemadmodum scripsisti, sed propter aliam inobedientiam, et propter mala ac turpia eorum opera, cum scilicet ad idolorum cultum et ad fornicationes

sese illos convertisse adverteret.

Et post pauca: Vel in hoc multum, multumque omnino, si quidem dormitabas, te ipsum Ecclesiastæ flagellis excitasti, memor præsertim loci illius, ubi ait, *lapsus a terra vel a lingua.* Quippe, ut rursum vides, objectum a te crimen in illorum duces reflectitur: quinetiam mag-

θοῦντα μέγαν κίνδυνον, ἅτε δὴ ἀκουόντων ἡμῶν ὅτι ὁ βάλλων λίθον εἰς ὕψος ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει. εὐχερὴς δὲ μᾶλλον (for. εὐχερῶς δὲ βάλλων) καὶ πᾶς ὅστις τολμᾷ ἐν τούτῳ καὶ Μωϋσέα τὸν τηλικοῦτον θεράποντα τοῦ θεοῦ αἰτιᾶσθαι ἢ τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ ἢ τοὺς καθεξῆς τοὺς εὖ παρηκολουθηκότας αὐτῶν (for. αὐτοῖς) καὶ ἄρξαντας, λέγω δὴ τοὺς κριτὰς καὶ τοὺς φαινομένους (for. addend. ἐννόμους) βασιλέας ἢ καὶ τοὺς πνευματοφόρους προφήτας καὶ ἔτι τοὺς γενομένους ἐν αὐτοῖς ἀμέμπτους ἀρχιερέας, οἷς εἰ καὶ μὴ * * σιν (for. ἐν πάσιν supplendum) ἑπόμενοι, ἀλλ᾽ οὖν γε ἐν τῇ τοῦ πάσχα εὐκαιριμωτάτῃ παραφυλακῇ συνεφώνουν, (for. οἱ αὐτόπται significantur) ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτῶν ἑορταῖς.

Dindorfii Lectiones.

3. μᾶλλον] ἄλλον P. 4. Μωϋσέα] Μωϋσῆ P. 8. δὴ] ἔτι P. 10. ἢ] ἢ [δὲ] P. 11. οἷς εἰ] οἵσει PV. 12. ἀλλ᾽ οὖν] ἀλλοιοῦν P.

Car. Du Cangii Interpretatio.

num subsequens periculum licet suspicari, utpote cum audiamus lapidem quem quis in altum projecerit in illius caput recidere. Multo magis temerarius est, qui in hoc Moysen, talem Dei servum, audet criminari, vel qui ei successit Jesum filium Nave, vel qui exinde hos recte sunt sectati, vel qui ipsimet incœpere, Judices, inquam, ac Reges, vel quos Spiritus sanctus inspiravit Prophetas, illosque qui inter summos Pontifices inculpati extitere, quique traditiones secuti nihil immutarunt, verum in opportuna Paschatis observatione, ut et in aliis suis festivitatibus consenserunt.

Καὶ μεθ' ἕτερα, Ὥστε ἐπὶ τὸ ἀκινδυνότερον μᾶλλον καὶ εὐφημότερον ἐχρῆν καταδραμεῖν, καὶ μὴ ῥιψοκινδύνως καὶ δυσφήμως γράφειν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀεὶ φαίνονται περὶ τὸ πάσχα πλανώμενοι. ὅπερ οὐκ ἔχεις δεῖξαι, ὁπόσα κἂν θέλεις δημηγορεῖν τοῖς νυνὶ κατὰ πολλὴν πλάνην τῆς τε νομοθεσίας τοῦ πάσχα καὶ τῶν ἄλλων ἐκπεπτωκόσι. φαίνονται γὰρ οἱ πάλαι μετὰ ἐαρινὴν ἰσημερίαν αὐτὸ ποιοῦντες· ὅπερ δύνασαι γνῶναι ἐντυχὼν συγγράμμασιν ἀρχαίοις οἷς μάλιστα ἀνεγράψαντο οἱ παρ' Ἑβραίοις σοφοί.

Hoc sequitur S. Athanasii Fragmentum, Καὶ Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας φωστὴρ &c.

Car. Du Cangii Interpretatio.

Et post alia: Sed et tutius suaviusque longe magis currendum erat, non vero temere ac perperam scribendum, ab initio et semper circa Pascha errasse videri, cum id minime possis ostendere, quidquid ingerere velis iis qui nunc cum plurimo errore a legis præcepto de Paschate et aliis aberrant. Videntur enim veteres illud egisse post vernum æquinoctium, quod nosse tibi licebit libros veteres legenti, illosque maxime qui a sapientibus Hebraeis sunt conscripti.

Annotationes in S. Petri Alex. Fragmenta.

Hæc S. Petri Alexandrini Fragmenta, quæ in limine Chronici Paschalis, seu Alexandrini, sita respuerunt critici, propterea quod Athanasius aliquanto post Petrum scribens in iis afferri videbatur, nunc ego cæteris S. Petri reliquiis sed tardus addidi ob verum titulum eorum in MSto Vaticano a Cardinali Maio repertum, et a Dindorfio nuperæ Chronici editioni præfixum. Quam quidem editionem, cum *νόθα* esse hæc Fragmenta crediderim, de iis consulere neglexi. Hinc nimirum, tum quia separare eas ab alienis *ῥήσεσι* editor omisit, nil nisi falsum circa eas nuperrime scriptum fuit, obtinentque plurimi errores. Apparet pars ista operis S. Petri de Paschate, ex quo Canon ultimus S. Petri desumptus est, opposita esse scribenti cuidam veteres Judæos haud aliter quam recentiores de tempore paschæ erravisse. Utinam integrior ad manus nostras pervenisset; sed feci quod potui, propositum auctoris patefaciens. Quod attinet ad ordinem, quo sita sunt in Chronici limine hæc S. Petri aliorumque fragmenta, præcedit omnibus Philonis Judæi *ῥῆσις* ex opere ejus de Mose sumpta; S. Petrum culto stilo scribentem sequuntur, Athanasius *ὁ μέγας Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας φωστήρ*: Hippolytus *ὁ τῆς εὐσεβείας μάρτυς, ἐπίσκοπος γεγονὼς τοῦ καλουμένου Πόρτου πλήσιον τῆς Ῥώμης*; Apollinaris Hierapolitanus, Clemensque Alexandrinus et Auctor ipse præfationis. Chronicum, cui Præfatio affixa est, septimo sæculo scriptum est, cum medio eodem sæculo conclusum.

P. 10, l. 14. *ἐγκώμια*] Festo Paschatis hymni et laudes canebantur, et consuevit celebrari *ἡ πανήγυρις*, qua laudabilia proclamabantur.

P. 11, l. 11. *ἐπικαταλαμβάνονται*] Verbum lexicis ignotum.

P. 12, l. 12. *μάλα καλῶς*] Hæc inter statutum est, deberi

veri rerum omnium originem; sed crescere atque augeri æstate plurima, dum pro diversitate locorum vel citius vel serius nonnulla proveniunt. Affinia habet Philonis Judæi ῥῆσις, quæ illas S. Petri præcedit: Τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας πρῶτον ἀναγράφει μῆνα Μωϋσῆς ἐν ταῖς τῶν ἐνιαυτῶν περιόδοις, ἀναθεὶς οὐκ ὥσπερ ἔνιοι χρόνῳ τὰ πρεσβεῖα μᾶλλον ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρισιν, ἃς ἀνέτειλεν ἀνθρώποις· κατὰ γὰρ ταύτην τὰ μὲν σπέρματα ἡ ἀναγκαῖα τροφὴ τελεσιουργεῖται· ὁ δὲ τῶν δένδρων καρπὸς ἡβώντων ἄρτι γεννᾶται, δευτέραν ἔχων τάξιν· ὅθεν καὶ ὀψίγονός ἐστιν· ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα τῶν σφόδρα ἀναγκαίων δεύτερα. σφόδρα μὲν οὖν ἀναγκαῖα πυροί τε καὶ κριθαὶ καὶ ὅσα ἄλλα εἴδη τροφῆς, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν· ἔλαιον δὲ καὶ οἶνος καὶ ἀκρόδρυα οὐχὶ τῶν ἀναγκαίων, ἐπεὶ δίχα τούτων ἄχρι μακροτάτου γήρους παρατείνοντες εἰς πολυετίαν βιοῦσιν ἄνθρωποι. τῷ δὲ μηνὶ τούτῳ περὶ ιδ' ἡμέραν μέλλοντος τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου γίνεσθαι πλησιφαοῦς ἄγεται τὰ διαβατήρια, δημοφαὴς ἑορτή, τὸ χαλδαϊστὶ λεγόμενον πάσχα.

P. 13, l. 4. *καὶ ἐν τούτῳ* &c.] Ait Maius a Dindorfio allatus, "Illæ lacunæ, quæ sunt apud Cangium p. 2 expleri nequeunt a cariosis codicis membranis, nisi quod D. c. v. 3. legitur in codice *εἰς εὔσημον*."

P. 14, l. 9. *Εἴτε οὖν σφαλλόμενοι—εἰς τὴν κατάπαυσίν μου*] Scriptoris, cui respondetur, verba adferuntur.

P. 16, l. 11. *ὀλίσθημα ἀπ' ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ γλώσσης*] An interpretandum est, Est potior casus in durum pavimentum, quam lapsus linguæ? In hunc modum Angli Siracidæ locum vertunt.

S. Irenæi contra Hæreses lib. 3. cap. 3. p. 82. edit. Stieren.

Cum in Irenæana ecclesiæ Romanæ commemoratione vocibus, "*ad quam ecclesiam convenire,*" subjecta notio sit consensus, non modo a plerisque Romanistis, sed etiam a docto viro oppugnante illos in libro recenter edito; interest, ni fallor, omnium veritati præter cætera studentium, quomodocunque solvatur nodus, hoc quidem tempore expiscari, quænam sit recta vexatissimi hujus loci interpretatio. Nimirum Irenæanum istud producere Romanistæ solent velut testimoniorum omnium vetustissimum, quibus necessitas consensus et communicationis cum ecclesia sua demonstratur. Scripsi anno 1853.

Quæ præmisit S. Irenæus.

Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones; maximæ et antiquissimæ et omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus apostolis Petro et Paulo Romæ fundatæ et constitutæ ecclesiæ eam quam habet ab apostolis traditionem et annuntiatam hominibus fidem, per successiones episcoporum pervenientem usque ad nos indi-

cantes, confundimus omnes eos qui quoquo modo, vel per sibi placentiam vel vanam gloriam vel per cæcitatem et malam sententiam, præter quam oportet colligunt. Ad hanc enim ecclesiam, &c. &c. Supra in eod. cap. scripserat Irenæus: Traditionem itaque apostolorum in toto mundo manifestatam in omni ecclesia adest respicere omnibus qui vera velint videre, et habemus annumerare eos qui ab apostolis instituti sunt episcopi in ecclesiis et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt neque cognoverunt, quale ab his deliratur.

Interpretatio Vetus.

Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem (potiorem *Massuetus*) principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles; in qua semper, ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab apostolis traditio.

Interpretatio Vetus nunc ex Veteribus Glossariis Græce reddita.

Εἰς ταύτην γὰρ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν ἐγκρατεστέραν προεδρίαν ἀνάγκη ἐστὶ πᾶσαν συνιέναι ἐκκλησίαν, τουτέστι, τοὺς πανταχόθεν πιστούς· ἐν ᾗ ἀεὶ ὑπὸ τούτων τῶν πανταχόθεν συντετήρηται ἡ παρὰ τῶν ἀποστόλων παράδοσις.

(potiorem *Massuetus*)] "*propter potentiorem principalitatem.* Sic omnes Codd. et editiones præter MS. Clarom. et Massuet." Stieren.

propter potentiorem principalitatem, *διὰ τὴν ἐγκρατεστέραν προεδρίαν*] In singulis regionibus unitæ inter se fuerunt ecclesiæ Christianæ veteres sub ecclesia primate in metropoli civili sita, et limites ad eandem magnitudinem fere habente. Unde omnino necesse fuit magnos illuc urbium circumjacentium fieri concursus, ad causas tam ecclesiasticas quam civiles agendas. Ecclesia Romana, quæ præsidentiam, *τὴν προεδρίαν*, habere hic dicitur, quæque, S. Ignatio scribente, *προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων*, teste Antenicæno concilio Arelatensi saltem duas ex tredecim imperii diœcesibus tenebat. Simili ratione Tertullianus Romanam ecclesiam, sed una cum aliis apostolicis ecclesiis, producit; misso enim unoquoque homine antiquam fidem quærente ad ecclesias, *apud quas ipsæ adhuc cathedræ apostolorum suis locis præsident*, hæc scribit, *Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum, si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. De Præscript. Hæret.* cap. 36.

Ad hanc .... omnem convenire ecclesiam, hoc est, qui sunt undique fideles, *εἰς ταύτην .... πᾶσαν συνιέναι ἐκκλησίαν, τουτέστι, τοὺς πανταχόθεν πίστους*] Voces illas *convenire* et *undique*, *συνιέναι* et *πανταχόθεν* vetera Glossaria interpretantur. Simili

modo, ut sæpe est monitum, commemoratur a S. Gregorio Nazianzeno Constantinopolis, quæ nova Roma appellata est, Εἰς ἣν (inquit) τὰ πανταχόθεν ἄκρα συντρέχει, καὶ ὅθεν ἄρχεται ὡς κοινοῦ ἐμπορίου τῆς πίστεως. *Orat.* XLII. § 10. p. 755. edit. Paris. 1778. Faciunt autem ad Irenæum illustrandum tum concursus ad principalem ecclesiam hic memoratus, tum duæ voces πανταχόθεν et συντρέχει. Gemina præstat nonus Concilii Antiocheni canon.

Ipse quoque ait Irenæus, (pro usitata atque indubia vi verborum, veterisque Interpretationis ad glossariorum sensum expositione,) necesse esse omnes undique, seu, ex circumjacentibus partibus, fideles adire ecclesiam Romanam propter præsidentiam ejus, (Interpretis vox est *principalitatem*, Glossaria habent *principatus*, προεδρία) in qua quidem ecclesia semper conservata est ab ipsis illis, qui sunt undique, quæ tradita est ab apostolis fides. Omnia hic apte ac bene cohærent; neque est quidquam quin ita olim constitutum esse possit.

Hinc quidem, etiamsi concesseris, voces, *ad hanc ecclesiam convenire*, posse valere idem quod *cum hac ecclesia consentire*, nihil tamen necesse foret, ut locus a fidelibus hoc modo exponeretur.

Porro, si præferatur interpretatio ista, cui tamen multo minor probabilitas quam alteri inest, parum convenienter sibi scribere æstimabitur Irenæus.

Nimirum probare volens fidem catholicorum fidem esse veterem apostolicam, quoniam longum esset in volumine suo omnes ecclesias apostolicas enumerare, proinde se illud non præstare ait; quod tamen fecisse eum nunquam necessarium erat, cum una hæc ecclesia Romana abunde suffecisset, quacum pro ista interpretatione illis saltem temporibus necesse fuerit omnes ubique consentire fideles. Hic *undique* enim undique gentium omnium interpretantur. Post ecclesiæ Romanæ commemorationem dein Irenæus paucis interpositis Ephesum aliam apostolicam ecclesiam testem ejusdem fidei profert.

De Irenæi verbis satis. Tantum addam, soli deberi studio meo veritatis omne quod pro illustrandis iis attuli.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

P. 19, l. 16. Post erravisse adde, Titulus ipse operis S. Petri supra extat ad imam pag. 9. Editum est præterea nihil, pertineat modo canon ille ad alium quendam S. Petri de Paschate librum. Utinam hæc pauca ex eo excerpta integriora ad manus nostras pervenissent.

Ib. l. ult. deberi veri, cor. veri deberi.

P. 21, l. 9. vexatissimi hujus loci, cor. sæpe vexatorum verborum.

Ib. l. 14. Post *Irenæus* adde, *in Interpretatione Latina Græcis deperditis.*

P. 22, l. 20. *ex Veteribus Glossariis,* cor. *ope Veterum Glossariorum.*

P. 23, l. 15. Post tenebat adde, Habet enim Synodica Epistola ad papam Romanum hæc verba, *Placuit etiam antequam a te* (for. *antiquum acta a te*), *qui majores diœceses tenes, per te potissimum omnibus insinuari.*

P. 24, l. 22. Post possit adde, Denique ad verborum significationem quod attinet, scribit Cæsar, *quos* (milites) *ad signa convenire, et ad se proficisci, juberet.* De Bello Gallico VI. 1. Vide Lexica. Congruenter cum sermone Latino voces Irenæanæ, *ad ecclesiam necesse est convenire*, concursum ad ecclesiam non consensum cum illa designant.

Ib. l. ult. æstimabitur, cor. existimabitur.

208.11 26369
R 765 ROUTH, M. J.

AUTHOR Tres Breves Tractatus
De Primis Episcopis
TITLE S. Petri Alexandrini
Episcopi Fragmenta quaedam.
S. Irenaei.

DATE LOANED | BORROWER'S NAME

STORAGE - CBPL

26369